

UNIVERSITETET I TRONDHEIM
 NORGES TEKNISKE HØGSKOLE
 GRUPPE FOR TEORETISK FYSIKK

Faglig kontakt under eksamen:
 Prof. P.C.Hemmer
 Tlf. 3648

EKSAMEN I FAG 74305 TERMISK FYSIKK
 FAG 71011 TERMISK FYSIKK

Onsdag 30. august 1989
 kl. 0900 - 1500

Tillatte hjelpemidler: Godkjent lommekalkulator
 Rottmann: "Mathematische Formelsammlung"

Konstanter og formler som en kan få bruk for er gitt, for alle oppgaver samlet, i vedlegg.

Oppgave 1

- a) For elektromagnetisk stråling i et volum V er strålingsenergien i frekvensintervallet $(\nu, \nu+d\nu)$ lik

$$\frac{8\pi h}{c^3} V \frac{\nu^3}{e^{h\nu/kT} - 1} d\nu$$

ved temperaturen T .

Vis at den indre energi U er gitt ved

$$U = aVT^4,$$

og bestem konstanten a , også den numeriske verdi.

- b) Anta at entropien S for strålingshulrommet er volumproporsjonal, $S = V \cdot s(T)$, og at $S=0$ ved det absolutte nullpunkt. Bruk den termodynamiske identitet til å vise at

$$S = \frac{4}{3} a T^3 V.$$

- c) Utled av termodynamikken (ikke via kinetisk teori) at trykket er

$$p = \frac{1}{3} \frac{U}{V}.$$

d) Forholdet

$$\xi = \frac{C_V T}{pV} ,$$

der varmekapasiteten ved konstant volum inngår, er dimensjonsløst. Hvilken verdi har ξ for strålingshulrommet? Og hva er verdien av ξ for en klassisk enatomig ideell gass?

Oppgave 2

Ved atmosfæretrykk p_0 er fast stoff A i likevekt med sin egen væske ved temperatur T_0 . Det tilsettes så litt væske B, som ikke er oppløslig i den faste fasen. Væsken forutsettes være en ideell blanding.

- a) Den nye likevekten innstiller seg ved temperatur T (frøndeles under atmosfæretrykk). Molbrøken av B i ~~gassen~~^{væske} er x_B . Skriv ned likevektsbetingelsen som bestemmer (foreløpig ikke eksplisitt) sammenhengen mellom T og x_B .
- b) For små x_B vil temperaturendringen $\Delta T = T - T_0$ være liten, og vi kan utvikle til første orden i ΔT . Beregn ΔT for små x_B uttrykt ved den molare smeltevarmen l_{sm} .

Oppgave 3

- a) En gass med n partikler pr. volumenhet er i termisk likevekt. Vis at antall partikkelstøt mot beholderveggen, pr. tids- og flateenhet, er gitt ved

$$\frac{n}{4} \langle v \rangle ,$$

der $\langle v \rangle$ er middelfarten ved den herskende temperatur.

- b) Beregn v.h.a. Maxwells hastighetsfordeling $\langle v \rangle$ for partikler med masse m .

- c) Uranfluorid (UF_6) strømmes ut fra en beholder (volum V) gjennom små hull, tilsammen med areal A , i beholderveggen. Gassen er en blanding av to komponenter, komponent 1 med uranisotop ^{135}U og komponent 2 med uranisotop ^{138}U . Massen til gassmolekylene er henholdsvis m_1 og m_2 ($m_2 > m_1$), og temperaturen er T . Molbrøken x_2 av komponent 2 er x_2^0 ved $t=0$ idet utstrømningen tar til. Beregn hvorledes molbrøken x_2 av komponent 2 inni beholderen endrer seg med tida.

Oppgave 4

- a) En klassisk gass består av N like og uavhengige partikler uten vekselvirkning. I termisk likevekt vil energien E av systemet fluktuere. Vis at fluktuasjonene er små i den forstand at standardavviket ΔE fra middelveiden $\langle E \rangle$ oppfyller

$$\frac{\Delta E}{\langle E \rangle} = c N^{-1/2},$$

der konstanten c er uavhengig av systemets størrelse.

- b) Når gassen består av punktpartikler uten indre struktur er sannsynligheten $w(\epsilon)d\epsilon$ for å finne energien til en partikkel i intervallet $(\epsilon, \epsilon+d\epsilon)$ lik

$$w(\epsilon)d\epsilon = 2\pi^{-3/2} (kT)^{-3/2} e^{-\epsilon/kT} \epsilon^{1/2} d\epsilon.$$

Vis det. Beregn $\langle \epsilon \rangle$. Hva er sannsynligste energiverdi?

- c) Beregn for gassen i punkt b) verdien av konstanten c i punkt a).

VEDLEGG

Noen av de nedenforstående uttrykk og konstanter kan vise seg nyttige.

Lyshastigheten i vakuum	$c = 2.998 \cdot 10^8 \text{ m/s}$
Plancks konstant	$h = 6.626 \cdot 10^{-34} \text{ Js}$
Boltzmanns konstant	$k = 1.38 \cdot 10^{-23} \text{ J/K}$
Gasskonstanten	$R = 8.31 \cdot \text{J/K mol}$
Avogadros tall	$N_A = 6.02 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$

*

$$1 \text{ eV} = 1.602 \cdot 10^{-19} \text{ J}$$

$$1 \text{ atm} = 760 \text{ mm Hg} = 1.0 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2 = 1.0 \cdot 10^5 \text{ Pa}$$

*

$$\int_0^{\infty} \frac{x^3 dx}{e^x - 1} = \frac{\pi^4}{15} \quad ; \quad \int_{-\infty}^{+\infty} e^{-\alpha x^2} dx = \sqrt{\pi/\alpha}$$

$$\int_0^{\infty} x^n e^{-x} dx = n! \quad ; \quad n! = n(n-1)! \quad ; \quad \left(\frac{1}{2}\right)! = \frac{1}{2}\sqrt{\pi}$$

*

Termodynamiske potensialer:

$$H = U + pV$$

$$F = U - TS$$

$$G = U + pV - TS$$

*

Maxwells hastighetsfordeling: $f(v) dv = \left(\frac{m}{2\pi kT}\right)^{\frac{3}{2}} e^{-mv^2/2kT} 4\pi v^2 dv$